

ŞANLIURFA'DAKİ YEREL
HALKIN SURİYELİ
SİĞİNMACILARA –
MÜLTECİLERE YÖNELİK
ALGISI

MART 2019

Hazırlayan:

AHMET DOĞAN

ŞANLIURFA'DAKİ YEREL HALKIN SİĞINMACILARA/MÜLTECİLERE YÖNELİK ALGISI

ÖZET

Günümüz dünyasının en ciddi insani krizini mülteci, sığınmacı ve göçmenler yaşamaktadır. Savaş, işgal, çatışma ya da iklim değişikliği gibi nedenlere bağlı olarak can ve mal güvenliğini kaybeden milyonlarca insan ülkelerini terk edip daha yaşanabilir olarak gördükleri bölge ve ülkelere göç etmektedir. Türkiye, özellikle Asya, Afrika ve Ortadoğu kaynaklı düzensiz göç hareketlerinin çok yoğun olduğu bir geçiş ülkesi olmasıyla birlikte aynı zamanda mülteci ve sığınmacılar için bir hedef ülke haline gelmektedir. Yaklaşık 3 milyon Suriyeli mülteciye ev sahipliği yapan Türkiye'nin uyguladığı "açık kapı" politikasıyla sığınmacılara "geçici koruma statüsü" verilmektedir. Bununla birlikte sığınmacıların büyük çoğunluğu, oluşturulan kamp bölgeleri dışında bulunmakta ve serbest ikamet yoluyla şehirlere dağılmaktadır. Suriyeli mültecilerin yoğun olarak yaşadığı yerlerden biri olan Şanlıurfa, gerek sosyo-kültürel açıdan gerekse de sınıra yakın olması açısından Suriyeli mültecilerin kolay tercih ettiği en önemli merkezlerin başında gelmektedir.

Bu çalışmada, Türkiye'deki Suriyeli sığınmacıların en yoğun olarak yaşadığı ikinci şehir olan Şanlıurfa'daki yerel ekonomik ve sosyal hayat üzerindeki etkilerini inceleyen saha araştırması kapsamında, toplumsal algıyı şekillendiren bulgulara ve somut tespitlere yer vermektedir.

Anahtar Kelimeler: Suriye, Mülteci, Sığınmacı, Şanlıurfa, Algı

1. MÜLTECİ VE SİĞINMACILARA YÖNELİK ALGI SORUNU

2011 yılından beri devam eden Suriye krizinin ürettiği devasa boyuttaki mülteci krizi tüm dünyada tartışma konusu olmaktadır. Yeni yüzyılın bu en büyük insani krizini önlemek bakımından uluslararası toplumun gösterdiği acziyet, savaşın daha da genişlemesine ve krizi büyütmesine yol açmaktadır. Öte yandan Batıya yönelen mülteci akımı karşısında, Avrupa Birliği devletlerinin bir güvenlik duvarı inşa ederek uluslararası göçü durdurma çabası, siyasi ve ekonomik gerekçelerle yapılmaktadır. Oysa bu durum her şeyden önce insani bir krizdir ve devletlerin insan hakları hukukuna uygun olarak hareket etmeleri gerekmektedir. Göç ve güvenlik ikilemi arasında Batı ülkelerine ulaşmayı başaran mülteciler ise ciddi bir kimlik

sorunu, ırkçılık ve yabancı düşmanlığı ile karşı karşıya bulunmaktadır.

Mültecilere ve sığınmacılara yönelik algı bozukluğunun şiddetlenmesinde onların yerleştikleri ülkelerin yaşam tarzına doğrudan bir tehdit olarak gösterilmesinin yanında düzensizlik ve kaosa yol açacaklarına ilişkin yapılan algı yönetimi de etkili olmaktadır. Toplumsal hayattan dışlanan ve ötekileştirilen mültecilerin küresel bir yalnızlığa mahkum edilmeleri ve dışlayıcı politikaların kıskaçına hapsolmaları ise başka bir sosyal krize dönüşmektedir. Bauman'ın ifade ettiği gibi, mülteciler “hiç kimse” olarak yabancılaştırılıp dünyanın geri kalanından izole edilmiş bir yaşama alıştırılmak istenmektedir (Bauman, 2014: 227). Dolayısıyla sığınmacılara – mültecilere karşı geliştirilen olumsuz tutumların değişmesini sağlayacak yeni araçlara ihtiyaç duyulmaktadır.

Suriye krizinin başladığı ilk günden bu yana Türkiye ile birlikte sığınmacılara ev sahipliği yapan Lübnan ve Ürdün'de, mültecilerin sosyal, kültürel, ekonomik ve güvenlik sorunlarının yanı sıra toplumsal algı araştırmaları yapılmaktadır. Lübnan, BMMYK'ya kayıtlı 1,2 milyon Suriyeli mülteciyi ağırlamakla birlikte, Suriyeli mültecilerle ev sahibi topluluklar arasındaki ilişkilerin büyük değişim

geçirdiği gözlenmektedir. Yapılan algı araştırmaları, ülkedeki mültecilerin giderek daha savunmasız hale geldiğini ve Lübnan'daki ev sahibi topluluklar arasında güvenlik endişelerinin gittikçe artmakta olduğunu ortaya koymaktadır. Araştırmalar, toplumun Suriyeliler konusunda daha az hoşgörülü ve gergin davranmaya başladığını göstermektedir. Bu tür çalışmalarla Lübnan'daki ev sahibi toplulukların Suriyeli mültecilere ilişkin algılamaları üzerinden elde edilecek verilerle yeni politikaların üretilmesi hedeflenmektedir (Institut des Sciences Politiques: 2016).

Benzer çalışmalar, Suriyeli mültecilerin Türkiye ve Lübnan'dan sonra üçüncü büyük ev sahibi ülkesi konumundaki Ürdün'de yapılmaktadır. Misafir – ev sahibi toplum ilişkilerinin dinamikleri üzerine yoğunlaşan bir araştırma, istikrarı bozan ve gerginliği zaman içinde artıran unsurları incelemiştir. Katılımcıların Şanlıurfa'daki yerel halkın tepkilerine benzer tepkiler verdiği görülmüş, mültecilere yapılan yardımlardan ev sahibi topluluklar eşit bir şekilde veya daha fazla pay almak istemişlerdir. Bu olumsuz algılama, sosyal uyum için yeni zorluklar meydana getirdiği gibi, yerel halkın kıt kaynaklarla yaşamını sürdürdüğü ülkede mültecilere sağlanan dış destekler sürtüşmeye yol açmaktadır (Perceptions of External Support in

Jordanian Communities Hosting Syrian Refugees:2014).

2. ARAŞTIRMANIN AMACI

2000’li yılların başından beri Asya, Afrika ve Ortadoğu ülkelerinden Türkiye’ye doğru sürekli bir mülteci akını yaşanmaktadır. Bu durum, ağırlıklı olarak küresel işgal ve savaş politikalarının bu bölgelerde yoğunlaşması ve emperyalist güç merkezlerinin siyasi, askeri ve ekonomik çıkarlarını koruyabilme mücadelesinden kaynaklanmaktadır. Ancak Şanlıurfa ilk kez Suriye krizinden sonra mültecilerle karşılaşmıştır. O yüzden hazırlıksız ve tecrübesiz olarak yakalanmıştır. Yaşam şartlarının ucuz olması, şehir merkezinin Suriye sınırına yakın olması ve kültür benzerlikleri sayesinde Şanlıurfa, Suriyeli mültecilerin yaşamak ve yerleşmek için tercih ettikleri öncelik iller arasında olmuştur. Özellikle Suriye krizinin derinleşmesiyle birlikte 2012 yılından itibaren Şanlıurfa, mülteciler için hem bir cazibe merkezi hem de yasadışı düzensiz göç için başlangıç noktası haline gelmiştir.

Suriyeli mülteci, sığınmacı ve göçmenlerin bir bölümü Şanlıurfa’yı Avrupa’ya geçiş için ilk adım noktası veya Türkiye’ye giriş kapısı olarak görse de şehirde ikamet eden birçok Suriyeli Şanlıurfa’ya yerleşmeyi ve hayatını

burada sürdürmeyi düşünmektedir. Her iki durumda da Suriyelilerin yerel halk ile uyumlu olarak şehir hayatına katılması, sosyal ve ekonomik ihtiyaçlarını karşılayabilmesi bakımından çeşitli sorunlar yaşanmaktadır. Şehirdeki yaklaşık nüfusu 500 bine ulaşan Suriyeli mülteci, sığınmacı ve göçmenlerin barınma, sağlık, eğitim, çalışma ve sosyal destek alanlarındaki ihtiyaçları doğrultusunda kamu idaresi ve sivil toplum kuruluşlarınca çalışmalar yapılmaktadır.

Araştırma, Şanlıurfa’da bulunan Suriyelilerin ihtiyaç duydukları konularda yaşadıkları ekonomik ve kültürel sorunlardan yola çıkarak mülteci, sığınmacı ve göçmenlere yönelik toplumsal algının nedenleri ve sonuçları çerçevesinde bulgulara ulaşmayı amaçlamaktadır.

3. ARAŞTIRMA YÖNTEMİ VE KATILIMCILAR HAKKINDA BİLGİLER

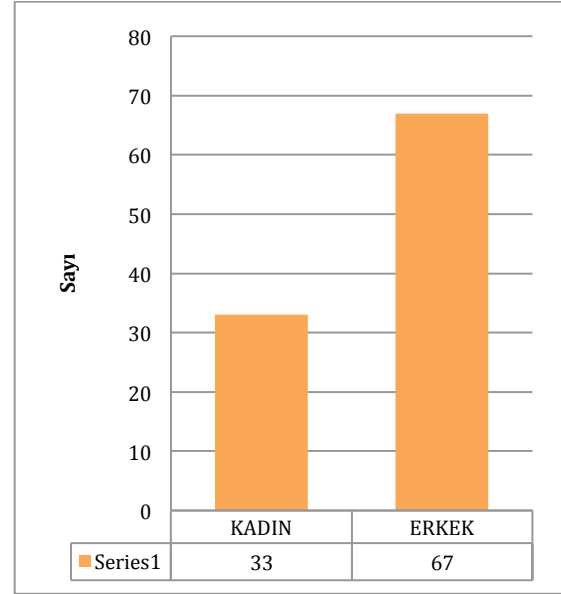
Araştırma, Şanlıurfa’daki yerel halkın Suriyeli mülteci, sığınmacı ve göçmenlere ilişkin duygu ve düşüncelerinin tespit edilmesine yönelik saha araştırma faaliyeti iki ay süreyle nitel araştırma ve genel tarama yöntemlerinden derinlemesine görüşme tekniği kullanılarak Şanlıurfa kent merkezinde uygulanmıştır. Şanlıurfa’nın

nüfus açısından yoğun ve merkezi olarak kabul edilen Karaköprü, Haliliye ve Eyyubiye ilçelerinde katılımcılarla görüşülmüştür. Araştırmanın geneli, Şanlıurfa'daki yerel halktan oluşmuş, örneklem deseni şehrin farklı semtlerinde yaşayan farklı meslek gruplarından olan kişilerin seçilmesiyle belirlenmiştir. Bununla birlikte, mülteci, sığınmacı ve göçmen kitlesiyle ilgili olarak Şanlıurfa merkezinde hemen her bölgedeki yerel halkın sahip olduğu algının örneklem yoluyla dengeli bir dağılım göstermesi amaçlanmıştır.

Veri toplama aracı olarak hazırlanan soru formları yüz yüze görüşmeye uygun şekilde yapılandırılmıştır. Araştırmada farklı yaş, cinsiyet ve mesleklerden toplam 100 katılımcıyla görüşülmüştür. Böylece katılımcılar yerel halkın kültürel, sosyal, ekonomi, siyasi ve güvenlik boyutuyla Suriyeli sığınmacılara ilişkin görüşlerini ortaya koymuşlardır. Araştırmada yer alan katılımcıların yaş aralığı 18 – 65 arasında dağılım göstermektedir. Toplam 100 katılımcının 67'si erkek, 33'ü kadın katılımcılardan oluşmaktadır. Katılımcıların 49'u üniversite, 1 Yüksek Öğretim, 32'si Lise, 18'i İlköğretim mezunudur. İş/Meslek grupları bakımından katılımcı profili değerlendirildiğinde; 4 Avukat, 5 Emekli, 25 Esnaf, 11 Ev Hanımı, 3 Mühendis, 21 Öğrenci, 16 Öğretmen, 4

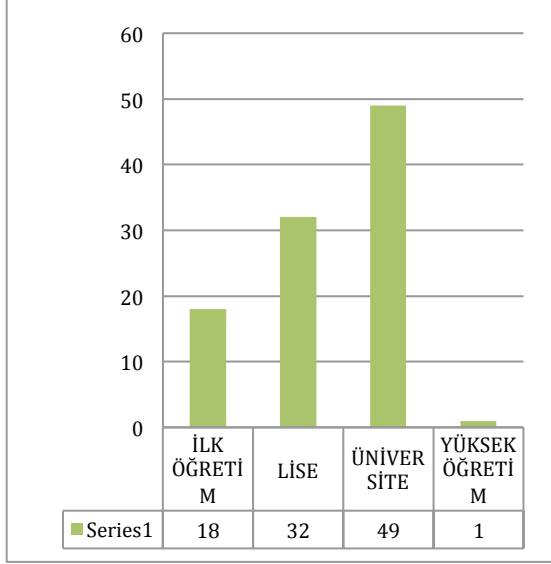
Ahmet Doğan – (Araştırmacı – Elektrik ve Elektronik Mühendisi)
Mail: ah.dogan@yahoo.com Twitter: @doganahmad

Sağlık Çalışanı ve 11 İşsiz/Çalışmıyor 'dan oluşmaktadır. Katılımcıların 31'i Eyyubiye, 44'ü Haliliye ve 25'i Karaköprü ilçesinde ikamet etmektedir.

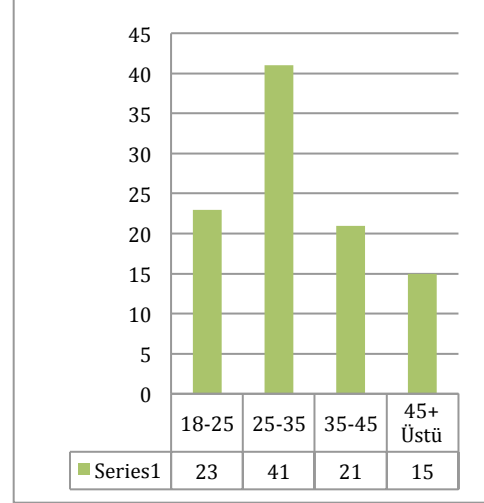
Tablo 1: Cinsiyet Dağılımı

Kadın katılımcının az olmasının sebebi, Şanlıurfa sosyolojik yapısının erkek baskınlığının ve kadınların anket – araştırma gibi etkinliklere katılımının az olmasından kaynaklanmaktadır. Sosyal yapı göz önüne alınarak katılımcıların cinsiyet dağılımına bakıldığında dengeli bir dağılımın olduğu görülebilir.

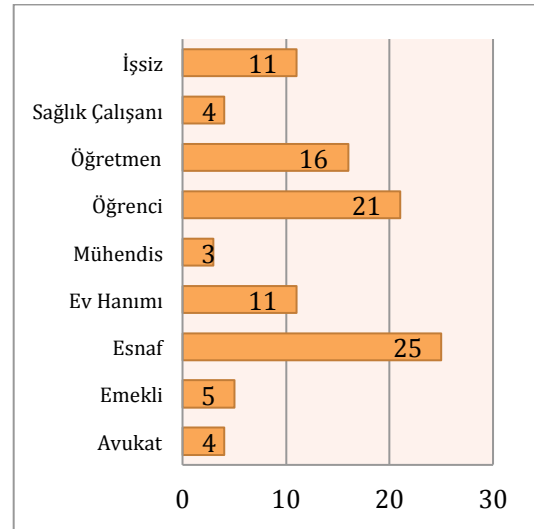
Tablo 2: Eğitim Durumu

Katılımcıların eğitim durumlarını gösteren tablo incelendiğinde, sosyal gerçekliğin üzerinde sayılabilecek bir dağılımın ortaya çıktığı görülmektedir. Bununla birlikte, eğitim grupları arasında üniversite mezunları öne çıkmakta, katılımcıların yarısını üniversite eğitimi almış kişiler oluştururken, bu grubu lise eğitimi almış katılımcılar takip etmektedir. Neticede, araştırmadaki katılımcı profilinin eğitim düzeyi, çalışmadan elde edilecek verilerin tutarlılığı bakımından yeterli görülmüştür.

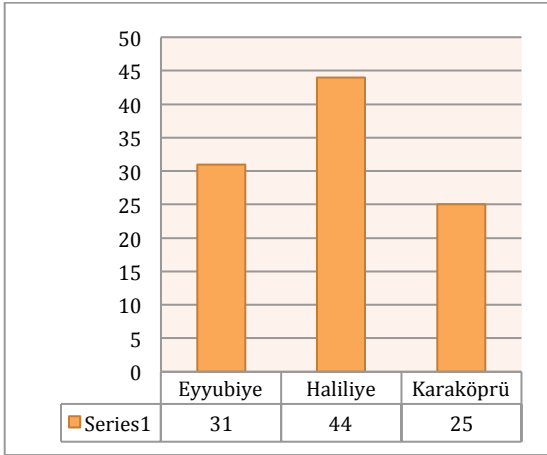
Tablo 3: Yaş Dağılımı

Araştırmada katılımcıların yaş aralıkları dört grup altında toplanmaya çalışıldı. 18-25 yaş aralığı üniversite gençliği ve iş hayatı için ilk adım olması ve aynı zamanda Y kuşağı ve Z kuşağı karışımı dediğimiz nesil olması sebebiyle önem kazanmaktadır. 25 – 35 yaş aralığı iş hayatına yeni atılmış ve hayat mücadelesinin en yoğun adaptasyon gerektirdiği dönem. 45+ üstü yaş grubu ise emekliler veya emekli olacak olanların yoğunlukta olması sebebiyle önem kazanmaktadır.

Tablo 4: Mesleki Dağılım

Katılımcıların mesleki dağılımlarını gösteren tablo incelendiğinde, esnaf, öğretmen ve öğrencilerin sayısının öne çıktığı görülmektedir. İşsiz ve Ev Hanımlarının da oranı dikkate alındığında katılımcıların meslek gruplarının genel ortalamayı yansıttığını ve çeşitliliğin sağlandığını söylemek mümkündür.

Tablo 5: İlçe/İkamet Dağılımı

Araştırmada, kent merkezindeki 3 farklı merkez ilçeden toplam 100 kişiyle yüz yüze görüşme gerçekleştirilmiştir. Şanlıurfa'daki Suriyeli sığınmacı nüfusu belli ilçelerde yoğunlaşmaktadır. Özellikle Eyyubiye, Haliliye ve Karaköprü gibi yoğun yerleşim alanlarına sahip merkez ilçelerin bazı semtleri, emlak kiralari daha düşük olduğu için sığınmacılar tarafından tercih edilmektedir. Araştırmanın katılımcıları, sığınmacıların ikamet ettikleri yerleşim bölgelerinde yaşayan yerel halkı da kapsayacak şekilde ve kentin tüm merkezi bölgelerini içine alan

Ahmet Doğan - (Araştırmacı - Elektrik ve Elektronik Mühendisi)
Mail: ah.dogan@yahoo.com Twitter: @doganahmad

bir örneklem deseni oluşturmaktadır. Böylece, araştırmanın bulguları yalnızca Suriyeli sığınmacıların buldukları yerleşim alanlarında ikamet eden yerel halk kitlesinin görüş ve düşünceleriyle sınırlı kalmayıp, farklı semtlerde yaşayan Şanlıurfa'luların da sığınmacılara yönelik algısını ölçmeyi hedeflemektedir.

4. ARAŞTIRMANIN BULGULARI

Suriyeli sığınmacıların toplumsal uyumu, sosyal ve ekonomik hayata katılımıyla ilgili önemli sorunların yaşanmakta olduğu bir dönemden geçiyoruz. Savaşın ve krizin hala acımasız biçimde devam ediyor oluşu, dünyanın en büyük mülteci kitlesine ev sahipliği yapan Türkiye'nin sosyal yaşamını ve ekonomik durumunu her geçen gün daha fazla etkiliyor. Şanlıurfa, yaklaşık 8 yıldır önemli bir Suriyeli sığınmacı nüfusun yaşamakta olduğu bir sınır kenti olarak bu konuda çeşitli zorluklarla karşılaşılıyor. Araştırma bulguları, Şanlıurfa'da yaşayan Suriyelilere yerel halkın bakışını yansıtmaması bakımından önemli ipuçları veriyor.

Araştırma, Sığınmacıların aradan geçen sekiz yıllık süreye rağmen sosyal ve kültürel uyum sorununu aşamadığını ortaya koymuştur. Güvenlik problemi en

yaygın sorun olmaya devam etmiş, kültür farklılığı ve davranış normları yerel halk tarafından genellikle uyumsuzluğun başlıca nedenleri arasında sayılmıştır. Türkiye’de işsizliğin de artmasının en büyük sebeplerinin biri olarak Suriyeli sığınmacılar olarak görülmüştür.

Şanlıurfa’lı katılımcıların, savaş nedeniyle zulme uğramasından dolayı sığınmacılara merhamet ve yardım duygularıyla bakıyor olmalarının dışında, hayatlarına ortak olunması ve imkanların bölüşülmesi arzu edilmemektedir. Üstelik Suriyelilerin birçoğuna vatandaşlık verilmesi ve maaş bağlanması gibi asılsız haberler ve yeterli istihdamın da olmaması yerel halkta ciddi bir endişe kaynağına dönüşmektedir.

Benzer yalan haberlerin ve sosyal medyadaki paylaşımların sığınmacılara karşı olumsuz düşünceleri tetiklemekte olduğu görülmektedir. Sığınmacıların erzaklar, maaş kartları, karşılıksız burslar ve iş fırsatlarına kavutuğu gibi bilgilerin yayılmasıyla Şanlıurfa’daki algı bozukluğu arasında doğru bir bağ söz konusudur. Halk, kendi ekonomik koşulları ile bu haberleri karşılaştırarak sadece sığınmacılara değil hükümet çevrelerine de tepki göstermekte, kendilerine yapılmayan ekonomik yardımların Suriyelilere yapıldığına

inanmaya başladığı görülmektedir. Bu algı bozukluğu yüzünden sığınmacılara çalışma izni verilmesini ve ekonomik hayata dahil edilmesini istemeyen Şanlıurfa’lıların sayısında belirgin bir artış yaşanmakta olduğu gözlenmektedir.

Savaşın / krizin yakın bir gelecekte biteceğine ve sığınmacıların ülkelerine döneceğine inanan Şanlıurfalılar, Suriyelilerin Türkiye’ye kabul edilmesini insani bir gereklilik olarak desteklerken, bu büyüklükte bir sığınmacı nüfusunun kabul edilmesini, dolayısıyla açık kapı politikasını eleştirmektedir. Diğer taraftan Avrupa ülkelerinin sınırlarını mülteci ve sığınmacı ve göçmenlere kapatmasını vicdansızlık olarak nitelendiren Şanlıurfalı katılımcılara karşılık, Batı’nın yasaklayıcı uygulamalarını kendi güvenlikleri bakımından doğru bulan ve destekleyen yerel çevreler de bulunmaktadır.

Çözümüne kavuşması yakın gelecekte zor görünen Suriye krizinin – savaşının toplumda meydana getirdiği en ciddi yarılma güvenlik alanında görülmektedir. Şanlıurfalı katılımcıların önemli bir bölümünün Suriyelilere bir güvenlik sorunu olarak bakması ve ülkelerine geri gönderilmelerini istemesi, bu yarılmanın bir sonucu olması muhtemeldir. Suriyelileri her gün suç işleyen ve işsizliğin temel sebebi olarak

gören kimseler olarak gösteren yalan haber ve yorumların sığınmacılara karşı şiddet içeren ve yabancı düşmanlığı olarak nitelendirilebilecek davranışların kendi içinde meşrulaşma riski bulunmaktadır. Şanlıurfa’da meydana gelen ve mağdurları yerel halktan oluşan çeşitli olaylar, bu riskin tehlikeli biçimde arttığına işaret etmektedir. Bu bir güvenlik sorununa yol açacağı da öngörülmektedir.

4.1. SOSYAL VE KÜLTÜREL ALGILAR

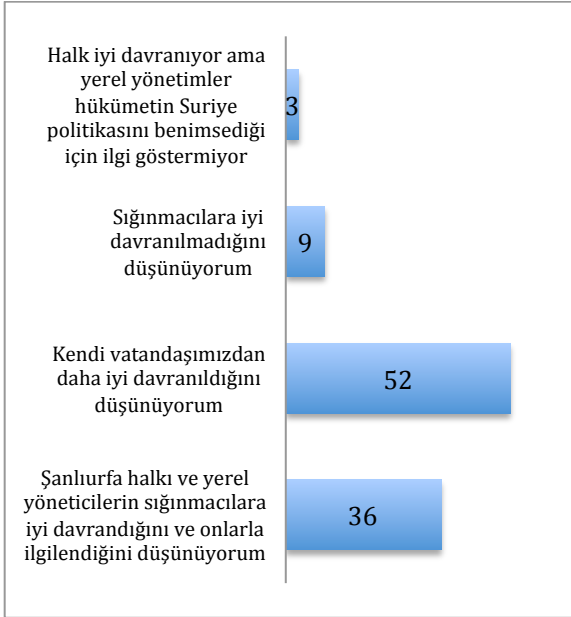
Şanlıurfa’daki Suriyeli sığınmacılara yönelik toplumsal algının önemli bir parçasını sosyal ve kültürel davranış biçimleri oluşturmaktadır. Araştırmada bu algıların ölçülmesi amacıyla katılımcılara; Suriyeli sığınmacıların Türkiye’de bulunma nedenleri, sosyal ve kültürel açıdan Türkiye’ye uyum sağlayıp sağlayamadıkları ve Şanlıurfa halkıyla yerel yöneticilerin sığınmacılara yeterince iyi davranıp davranmadıklarına ilişkin sorular yöneltilmiştir. Bu başlık adı altında katılımcılara 4 soru sorulmuştur. Sorulara verilen cevaplar grafiksel olarak analiz edildikten sonra Şanlıurfa’lı vatandaşların Suriyeli sığınmacılara yönelik sosyal ve kültürel algıları genel olarak değerlendirilmiştir.

Tablo 6: Suriyeli Sığınmacıların - Mültecilerin Türkiye’de bulunmalarını nasıl değerlendiriyorsunuz?

Şanlıurfa’daki Suriyeli sığınmacılara yönelik toplumsal algının önemli bir parçasını sosyal ve kültürel davranış şekilleri oluşturmaktadır. Bu kapsamda katılımcılara “Suriyeli Sığınmacıların – Mültecilerin Türkiye’de bulunmasını nasıl değerlendiriyorsunuz” sorusu soruldu. Soruya katılımcıların %26’sı İnsani gerekçelerle ele aldıklarını belirtirken, %23’ü Misafirperverliğe göre düşünüyor, olumlu değerlendirmektedir. Katılımcıların %9’u dini gerekçelerle ele aldığını belirtirken, %13’ü mültecilerin Türkiye’de bulunmalarını olumlu karşıladığını ancak kaygılarının olduklarını belirtmektedir. Ancak Şanlıurfa’da Suriyeli Sığınmacıların

Türkiye’de bulunmalarını “İyi değerlendirmiyorum. Burada olmaları bize zarar veriyor” cevabı verenlerin oranı %29’dur.

Tablo 7: Şanlıurfa halkının ve yerel yöneticilerin sığınmacılara - mültecilere yeterince iyi davrandığını ve onların sorunlarıyla ilgilendiğini düşünüyor musunuz? Düşünmüyorsanız neden?

Katılımcılara “Şanlıurfa halkının ve yerel yöneticilerin Sığınmacılara - mültecilere yeterince iyi davrandığını ve onların sorunlarıyla ilgilendiğini düşünüyor musunuz?” sorusu sorulduğunda çok çarpıcı cevapların ortaya çıktığı görülmektedir. Katılımcıların %3’ü yerel halkın mültecilere iyi davrandığını ancak yetkililerin yeterince iyi davranmadığını belirtirken, %9’u hem yerel halkın hem de yöneticilerin sığınmacılara iyi

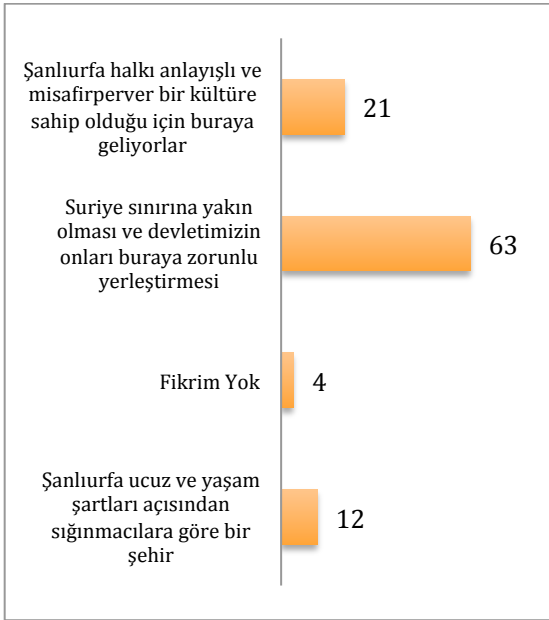
davranmadığını düşünmektedir. Hem Şanlıurfa halkının hem de yerel yöneticilerin sığınmacılara iyi davrandığını ve onların sorunlarıyla ilgilenenlerin oranı %36 iken, katılımcıların %52’si yöneticilerin Suriyelilere kendi vatandaşımızdan daha iyi davrandığını düşünmektedir.

Tablo 8: Sığınmacıların – Mültecilerin kültürel ve sosyal açıdan ülkemize uyum sağladıklarını düşünüyor musunuz? Düşünmüyorsanız neden?

Katılımcılara, “Sığınmacıların – Mültecilerin kültürel ve sosyal açıdan ülkemize uyum sağladıklarını düşünüyor musunuz? Düşünmüyorsanız neden?” sorusu sorulduğunda, genel olarak uyum sağladıklarını düşünenlerin oranı sadece %18 olarak ortaya çıkmıştır. Katılımcıların %33’ü dil ve kültür açısından uyum sağladığını düşünmemekte iken, bundan sonra uyum

sağlamazlar diye düşünenlerin oranı ise %16. Uyum sağlayacaklarını düşünmüyorum çünkü kendi kültürlerinin tamamını buraya taşıdılar diyenlerin oranı ise %33. Toparlayacak olursak, genel itibariyle uyum sağladıklarını düşünmeyenler katılımcıların %82'sini oluşturmaktadır.

Tablo 9: Şanlıurfa'daki Suriyeli Sığınmacıların – Mültecilerin neden bu kenti tercih ettiklerine dair fikriniz var mı?

Katılımcılara “Şanlıurfa'daki Suriyeli Sığınmacıların – mültecilerin neden bu kenti tercih ettiklerine dair bir fikriniz var mı?” sorusu sorulduğunda çok çarpıcı cevapların ortaya çıktığı görülmektedir. Katılımcıların %4'ü fikrim yok diye belirtirken, %12 Şanlıurfa yaşamın ucuz olmasının sığınmacılar için uygun olduğunu belirtmiştir. Şanlıurfa halkının

misafirperver bir kültüre sahip olduğu için sığınmacılar tarafından tercih edildiğini belirtenlerin oranı ise %21'dir. Ancak göze çarpan oran %63 ile Şanlıurfa'ya mültecilerin Türkiye devleti tarafından sınıra yakın olduğu için zorla yerleştirilmesi cevabı olmuştur. İş fırsatları, gelişmişlik düzeyi veya iklim şartları gibi Şanlıurfa kent özelliklerinin katılımcıların cevaplarını etkilemediği düşünülmektedir.

Mülteci ve sığınmacıların göç ettikleri yerde karşılaştıkları tutum ve davranışlar yerel halk ile aralarındaki etkileşimin yönünü de tayin edecek kadar belirleyici olabilmektedir.

Sosyal ve kültürel algı başlığı adı altında sorulan sorulara katılımcıların bir bölümü ise, siyasi iktidarın politikalarıyla sığınmacıların Şanlıurfa'daki varlığı arasında ilişki kurarak olumsuz görüş belirtmekte, yerel yönetimlerin uygulamalarından ziyade merkezi hükümete tepkilerini ifade etmektedir. Şanlıurfa'lı katılımcılar arasında, gittikçe artan düzeyde hükümetin Suriye politikasına yönelik çeşitli tepkiler gözle görünür bir hal almıştır. Bu tepkilerin siyasi sonuçları olabileceği gibi ayrımcılık, hoşgörüsüzlük ve nefret suçlarına kadar varan toplumsal sonuçlarının da yaşanabileceği göz ardı edilmemelidir.

SOSYAL VE KÜLTÜREL ALGILARA İLİŞKİN DEĞERLENDİRME

Şanlıurfa'lı yerel halk kitlesinin % 71'i, savaş mağduru Suriyeli sığınmacıların zulümünden kaçarak Türkiye'ye kabul edilmelerini dini, insani ve tarihi referanslarla açıklarken; Sığınmacıların sayısı, dil ve kültür farkları ve uzun bir süre daha ülkelerine dönemeyecek oluşları nedeniyle toplumsal toleransın önemli ölçüde azaldığı da görülmektedir. Bu yüzden katılımcıların % 18'i sığınmacıların Şanlıurfa'daki sosyal ve kültürel hayata uyum sağladığı dile getirirse de, %82'lik bir oran bunun tersini göstermiş ve artık bu uyumun gerçekleşmesi bile istenmez olmuştur. Kültür, dil, giyim, yiyecek gibi davranış farklılıkları gerekçe gösterilerek, sığınmacıların uyumsuzlukla suçlanması tek başına sorunu açıklamaya yetmez. Aynı zamanda yerel halkın önemli bir kısmının sığınmacılarla bütünleşme - sosyalleşme konusunda ortaya koyduğu direnç ve önyargılarla dolu algı bozukluğuna da dikkat etmek gerekmektedir. Diğer yandan, Şanlıurfa'lı katılımcıların % 63'ü, Devletin sınıra yakın olduğu için sığınmacıları bu kenti tercihe zorladığına inanmaktadır.

Araştırma, Şanlıurfa halkının ve yerel yöneticilerin sığınmacılara iyi davrandığını, sorunlarıyla yeterince ilgilenildiğini ve kendilerinden esirgenen ilginin sığınmacılara gösterilmesi nedeniyle merkezi hükümeti suçlamış ve sığınmacılar için en uygun çözümün ülkelerine bir an önce geri gönderilmeleri olacağını ifade etmiştir. %90'ın üzerinde bir katılımcı kitlesi bu algıyı taşımaktadır. Özellikle yerel yöneticilerin sığınmacılara kendi vatandaşından daha fazla ilgi gösterdiğini belirtiyor ve bu oran %52'dir. Bu durum, halktaki dışlayıcı ve ayrımcı davranışların geniş bir çevreye yayıldığını anlatmaktadır. Burada, Şanlıurfa'daki merkez belediye yönetimlerinin tamamının iktidar (Adalet ve Kalkınma Partisi) partisine mensup olduğunu not etmek gerekir. Öte yandan yerel yöneticilerin ve halkın sığınmacılara iyi davranmadığını düşünenlerin oranı yalnızca %9'dur.

4.2 EKONOMİK ALGILAR

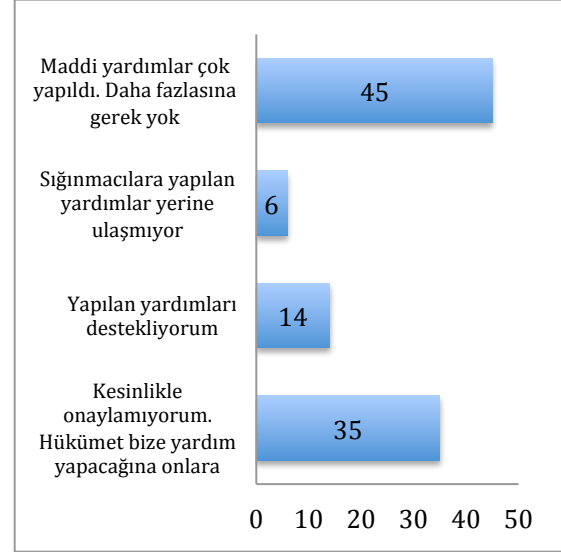
Yaklaşık 3 milyon nüfusa sahip olan Suriyeli sığınmacıların, Türkiye'deki ekonomik hayata etkilerini değerlendirirken fırsatlarla riskler birlikte tartışılmaktadır. Araştırmaların sonuçlarına bakıldığında, ev kiralarının artmış olması, çeşitli sektörlerde kaçak işçi çalıştırmanın yaygınlaşması ve Türkiye'de işsizliğin artması gibi birden

fazla konuda sığınmacıların rolü bulunduğuna dair toplumsal algıdan söz edilebilir.

Şanlıurfa'da yerel halk, iş fırsatlarının ellerinden alınmakta olduğuna inanmakla birlikte konuya iş dünyası açısından bakıldığında, bu iddianın karşılığının olmadığı dile getirilmektedir. Ancak özellikle sanayi sektöründe çalışan yerel halk sığınmacıların çalışma izni olmaksızın fabrikalarda çalıştırıldığını sıklıkla dile getirmektedir. Öte yandan sığınmacıların Şanlıurfa'da genel olarak çırçır, tekstil, inşaat ve tarım (tarla işçisi) sektörlerinde kayıt dışı istihdam edildiği anlaşılmaktadır. Böylece vasıfsız ve ucuz işgücü gerektiren iş kollarında, sığınmacıların büyük etkisi olduğundan söz edilebilmektedir.

Çocuk işçiliğinin yaygınlaşmasında, sığınmacı çocukların kayıt dışı olarak çeşitli sektörlerde istihdam edildiğine ayrıca dilencilik yaptırdığına dair toplumsal bir kabul bulunmaktadır. Her ne kadar bu sorunun nedeni olarak Suriyeli çocukların hala küçük bir bölümünün eğitim fırsatına sahip olması gösterilse de, maddi zorluklar nedeniyle Şanlıurfa'daki Suriyeli ailelerin çocuklarını eğitim yerine çalışmaya yönlendirdikleri görmezden gelinemeyecek durumdadır.

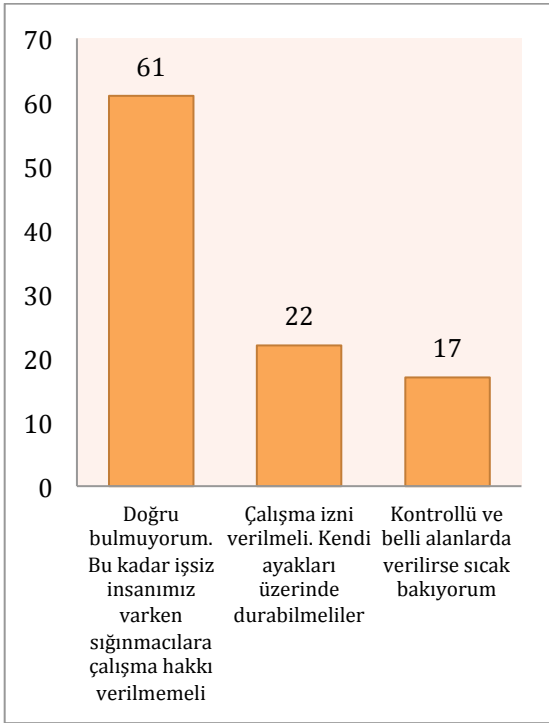
Araştırmanın bu kısmında katılımcılara 4 farklı soru sorulmuştur. Sorulara katılımcıların verdikleri cevapları grafiksel olarak inceleyelim.

Tablo 10: Suriyeli sığınmacılara – Mültecilere ülkemizin yaptığı maddi yardımları nasıl değerlendiriyorsunuz?

Türkiye'nin bugüne kadar sığınmacılar için sağladığı desteklerin toplumda nasıl algılandığı tartışma konusudur. Araştırma kapsamında "Suriyeli sığınmacılara ülkemizin yaptığı maddi yardımları nasıl değerlendiriyorsunuz?" sorusunun yöneltildiği Şanlıurfa'daki katılımcıların ancak sınırlı sayıdaki bir bölümü, maddi yardımları desteklemekte ve bu yardımların devam etmesini istemektedir. Bu oran %14'ü bulmaktadır. Suriyeli sığınmacılara yapılan yardımların yerine ulaşmadığını düşünenlerin sayısı ise %6'dır. Maddi yardımların çok yapıldığını ve daha fazla yardım yapılmasına gerek kalmadığını

düşünenlerin oranı %45 olurken, maddi yardımları hiç onaylamayanların oranı ise %35 olarak yansımaktadır. Yapılan yardımların onaylamayanların genellikle üniversite mezunu kişiler olduğu, işsizliğin sebeplerinden biri olarak sığınmacıları görmelerinden kaynaklandığı düşünülmektedir.

Tablo 11: Sığınmacılara - Mültecilere çalışma izni verilmesini doğru buluyor musunuz? Bulmuyorsanız neden?

Suriyeli sığınmacıların – mültecilerin ekonomik olarak durumlarını iyileştirebilmeleri bakımından Türkiye’de çeşitli düzenlemeler hayata geçirilmiştir. Ve yeni düzenlemeler yapılmaktadır. Sığınmacıların istihdamı çerçevesinde belli meslek gruplarına mensup kişilerin tespit edilmesi, eğitimler verilmesi ve

nitelikli insan kaynağına dönüştürülerek ilgili sektörlerde istihdamlarının sağlanması yönünde adımlar atılmaktadır. Bu yönde atılan adımlardan biri de Suriyeli sığınmacılara çalışma izni verilerek çalışma hayatına dahil olmalarının kolaylaştırılmasıdır. Şanlıurfa’daki yerel halkın ancak çok sınırlı bir kısmının “Sığınmacılara çalışma izni verilmesini doğru buluyor musunuz?” şeklindeki soruya, daha çok sığınmacıların işsizliğe sebep olduklarını düşündüklerinden büyük çoğunluğun sığınmacılara çalışma hakkı verilmesine karşı çıkmaktadır. Bu oran %61’i bulmaktadır. Öte yandan %22’lik bir kesim sığınmacıların kendi ayakları üzerinde durmaları gerektiğini, devlete yük olmaktan çıkmaları gerektiğini belirtmekte ve çalışma izni verilmesini desteklemektedir. %17’lik bir kesim ise çalışma izninin ancak belirli ve sınırlı alanda verilmesini destekleyebileceğini belirtmektedir.

Tablo 12: Sığınmacıların - Mültecilerin açlık, yoksulluk ve işsizlik sorunu nasıl çözülebilir?

Şanlıurfa'daki katılımcılara sorulan "Suriyeli sığınmacıların yoksulluk ve işsizlik sorunu nasıl çözülebilir?" sorusuna %37'lik bir kitle bu konuda bir fikrinin olmadığını dile getirmiştir. Sığınmacıların işsizlik sorunuyla toplumsal bütünleşme sorunu arasında direkt bir ilişkinin var olduğuna inanan %12'lik bir dilim bu sorunun ekonomik hayata katılmayla çözülebileceğini düşünürken, %29'luk kesim bu sorunun kısa vadede çözülmeyeceğini ve sığınmacıların ülkelerine dönmeleri gerektiğini düşünmektedir. Katılımcıların %22'lik bir kesimin ısrarla sığınmacıları devletten maaş alan ve düzeni bozan "asalak" kimseler olarak görme çabasının siyasi bir boyutunun bulunduğu izlenimi edinilmiştir.

Ahmet Doğan - (Araştırmacı - Elektrik ve Elektronik Mühendisi)
 Mail: ah.dogan@yahoo.com Twitter: @doganahmad

Tablo 13: Sığınmacıların - Mültecilerin Türkiye ekonomisine katkı yapacak bir potansiyele sahip olduğuna inanıyor musunuz?

Tarihte mülteciler, sığınmacılar ve göçmenler kabul edildikleri ülkelerin ekonomik yaşamına belli süreçlerden sonra dahil olmakta, mesleki bilgi, tecrübe ve yetenekleri doğrultusunda iş bulabilmekte, kendi iş yerlerini kurabilmekte hatta istihdam yaratmakta oldukları bilinmektedir. Türkiye de bu konuda nitelikli mülteci insan kaynağından yararlanmak amacıyla çeşitli yasal düzenlemeler yapmaktadır. Şanlıurfa'lı halka sorulan "Sığınmacıların Türkiye ekonomisine katkı yapacak bir potansiyele sahip olduğuna inanıyor musunuz?" sorusuna katılımcıların ancak %7'si sığınmacıların katkı yapabileceğine

inamıyor. Bununla birlikte, katılımcıların % 93'ünün sığınmacıları ekonomiye bir yük olarak görüp işsizliğe yol açtıklarına dair sahip algıyı benimsemesi aynı zamanda ucuz işgücüne duyulan bir tepkinin de ürünüdür.

EKONOMİK ALGILARA İLİŞKİN DEĞERLENDİRME

Suriye'deki kriz insanların can ve mal güvenliğini tehdit etmeyi sürdürdükçe sığınmacıların temel ihtiyaçlarını karşılamak ve güvenli bir yer bulmak için arayış içinde olmaları devam edecektir. Şanlıurfa'daki sığınmacılar da hayata tutunabilmek amacıyla bir iş bulup geçimlerini sağlamakla karşı karşıya kalmaktadır. Bu yüzden yardımlara bağlı edilgen bir topluluk olmak yerine çalışma hayatına dahil olmak istemeleri anlaşılır bir durumdur. Fakat Şanlıurfa'lı yerel halkta oluşan algı, sığınmacıların hükümet sayesinde bedava bir hayat yaşadıkları, maaş ve erzak kartlarıyla rahat geçindikleri şeklindedir ki, araştırma sonuçları bu algının yüksek düzeyde yaygın bir nitelik kazandığını göstermiştir. Benzer tepkiler sığınmacılara çalışma izni verilmesiyle ilgili değerlendirmelere de yansdığı görülmektedir.

Ahmet Doğan – (Araştırmacı – Elektrik ve Elektronik Mühendisi)
Mail: ah.dogan@yahoo.com Twitter: @doganahmad

Katılımcıların % 61'i sığınmacılara çalışma izni verilerek çalışma hayatına girmelerini kesinlikle onaylamamıştır. Bunun sebebi ise Türkiye'deki mevcut işsizlik durumu en önemli etken olduğu düşünülmektedir. Sığınmacıların Türkiye ekonomisine katkı sağlayacak bir potansiyele sahip olduğuna inananlar çok küçük bir grubu oluştururken, çoğunluk böyle bir potansiyelin varlığına inanmadığı gibi, böyle bir potansiyel bulunsa bile kullanılmasına tepki göstermiştir.

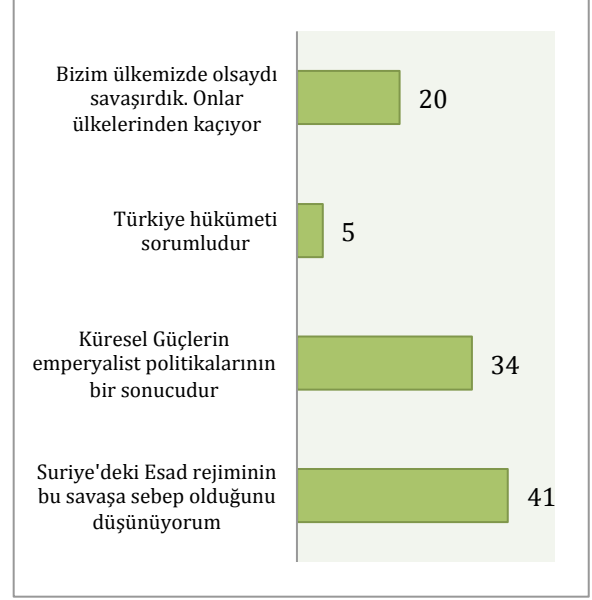
4.3 SİYASİ ALGILAR

Sekiz yıldır devam eden ve henüz yakın bir gelecekte sona ermesi beklenmeyen Suriye'deki krizin sadece bölge ülkelerine değil dünya siyasetine de ciddi etkisi bulunmakta, uluslararası toplum bu krizi çözmek için bazı girişimlerde bulunsa da yeterli çabayı göstermediği görülmektedir. Bu durumun yaşanmasında elbette küresel güçlerin bölgedeki siyasi, askeri ve ekonomik çıkarları belirleyici olmaktadır. Ancak Suriye halkı acı çekmeye devam etmektedir. Yüzyılın bu en büyük insani krizinden milyonlarca mülteci doğrudan etkilenmekle birlikte, sığınmacılara ev sahipliği yapan ülkelerin de iç ve dış siyasi politikalarında köklü değişiklikler

yaşanmaktadır.

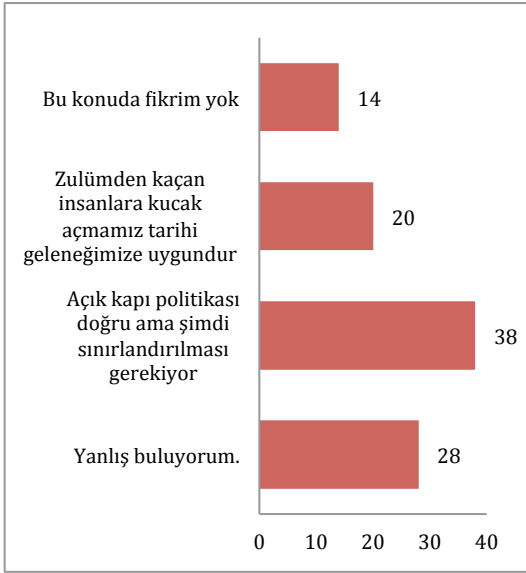
En fazla Suriyeli mülteciye ev sahipliği yapmakta olan Türkiye’de mevcut hükümet açık kapı politikasını benimsemiş ve 3 milyon Suriyeli vatandaşı ülke topraklarında yer açmıştır. Açık kapı politikasıyla ilgili toplumsal algının değişkenlik gösterdiğine ilişkin çeşitli görüşler ortaya konulmaktadır. Sığınmacıların ülkelerini neden terk etmek zorunda kaldıkları, Türkiye’nin izlediği açık kapı politikasının ve AB ile yapılan geri kabul anlaşmasının nasıl değerlendirildiği ve savaşın bitip sığınmacıların ülkelerine döneceklerine dair bir düşüncenin gerçekliği gibi başlıklar altında katılımcıların algısı ölçülmeye çalışılmıştır.

Tablo 14: Suriye'deki savaşın devam etmesinin ve milyonlarca kişinin ülkesini terk etmesinin sebebi hakkında ne düşünüyorsunuz?

Yerel kamuoyu, Suriye’deki savaş ve krizin durdurulmaması ve yaşanan çatışmaların başlıca nedeni olarak Esad rejiminin uyguladığı politikayı ve küresel güçlerin politikalarının sonucu olduğunu düşünmektedir. Bu bağlamda katılımcılara “Suriye’deki savaşın devam etmesinin ve milyonlarca kişinin ülkesini terk etmesinin sebebi hakkında ne düşünüyorsunuz?” sorusu soruldu. Katılımcıların %34’ü Küresel güçleri temel sebep olarak görürken, %41’i Esad rejiminin asıl sebep olduğunu düşünmektedir. Bizim ülkemizde böyle bir savaş olsaydı biz savaşırdık, ülkemizi terk etmezdik diyenlerin oranı %20 iken,

Suriye’deki savaşın sebebini Türkiye olarak görenlerin oranı ise %5. Savaşın sebebi olarak Türkiye’yi sorumlu tutanların ilginç bir şekilde diğer tüm sorulara da mevcut iktidara olan nefretinden dolayı olumsuz cevaplar verdiği görülmektedir.

Tablo 15: Türkiye hükümetinin açık kapı politikasını ve sığınmacılara -mültecilere ev sahipliği yapmasını nasıl değerlendiriyorsunuz?

Türkiye Cumhuriyeti, Suriye’deki savaşın başladığı tarihten günümüze kadar sığınmacılar için açık kapı politikası izlemiş ve bu konuda haklı övgüler almıştır. Suriye uyruklu sığınmacıların iç siyaset malzemesi yapılan ve seçim kampanyalarının başlıca propaganda aracı haline getirilmesi çeşitli şekillerde tepkiler doğurmuştur. “Türkiye Hükümetinin

açık kapı politikasını ve sığınmacılara – mültecilere ev sahipliği yapmasını nasıl değerlendiriyorsunuz?” sorusuna katılımcıların %28’i olumsuz cevap vererek yanlış bulduğunu belirtmiştir. %14’lük bir oran bu konuda bir fikri olmadığını beyan ederken, %20’si zulümden kaçan insanlara kucak açmamız tarihi geleneklerimize uygun olduğunu belirtmiştir. Katılımcıların %38’i açık kapı politikasının doğru olduğunu ancak şimdi sınırlandırılması gerektiğini düşünmektedir.

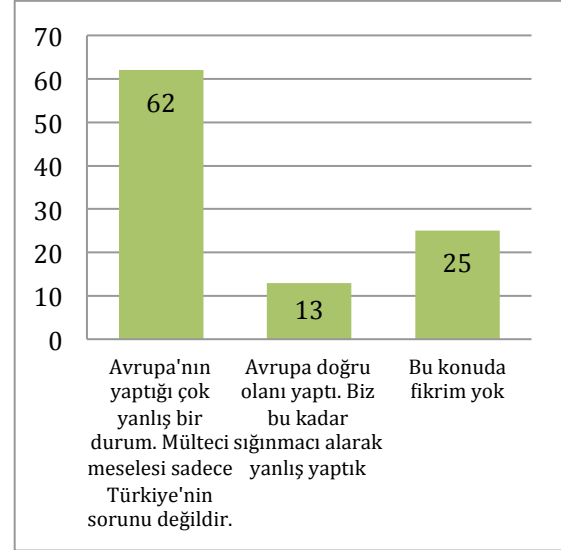
Tablo 16: Suriye'deki durumun birkaç yıl içinde düzeleceğine ve sığınmacıların - mültecilerin ülkelerine döneceklerine inanıyor musunuz?

Yirmi birinci yüzyılın bu en büyük insani felaketi olan Suriye savaşının kısa sürede bitmesi ve mülteci krizinin mağduru olan Suriyeli vatandaşların yakın bir gelecekte

ülkelerine dönebilmeleri ne yazık ki hala çok zor görünmektedir. BM başta olmak üzere uluslararası toplumu temsil eden mekanizmaların hiçbiri bu savaşı durdurmak için gerekli çabayı gösteremediği görülmektedir. Türkiye hükümetinin sıklıkla dile getirmeye çalıştığı Fırat'ın doğusuna operasyon meselesi, Suriye'nin kuzeyine yerleşmek isteyenleri ciddi derecede düşündürmektedir. Bu minvalde katılımcılara sorulan “Suriye'deki durumun birkaç yıl içinde düzeleceğine ve sığınmacıların - mültecilerin ülkelerine döneceklerine inanıyor musunuz?” sorusuna katılımcıların sadece %5'i savaşın yakın dönemde biteceğine ve Suriyeli sığınmacıların geri döneceğine inanmaktadır. Katılımcıların %5'lik bir kesimi bu konuda fikrinin olmadığını belirtirken, %90'lık gibi yüksek bir kesim hem savaşın kısa sürede biteceğine inanmıyor hem de savaş bitse dahi Suriye'li vatandaşların ülkelerine geri döneceğine inanmıyor.

Suriyelilerin ülkelerine geri dönmeceklerine inanan katılımcıların bir kesimi, bu görüşlerine dayanak olarak sığınmacılara sağlandığı öne sürülen maddi imkanların cazibesini

göstermektedir. Sığınmacıları “bedavacı bir toplum” olarak nitelendiren bu katılımcı grubun aynı zamanda çalışma iznine de karşı çıkması, ön yargıların kontrolsüz biçimde gelişmekte olduğunu göstermektedir.

Tablo 17: Avrupa ülkelerinin kapılarını sığınmacılara - mültecilere kapatmasını ve Türkiye ile geri kabul anlaşması yapmasını nasıl değerlendiriyorsunuz?

Türkiye'nin uyguladığı insani politikaya rağmen Avrupa Birliği ülkelerinin mültecilere karşı takındığı keyfi ve hukuk dışı yaptırımlar Şanlıurfa yerel halkında büyük bir tepkiyle karşılanmıştır. Sığınma hakkının uluslararası iltica hukukunun temel esaslarından biri olduğu düşünüldüğünde, Avrupa ülkelerinin sığınmacıları tel örgülerle ve duvarlarla karşılaması, insan hakları hukukuna vurulmuş ağır bir darbe niteliğindedir. “Avrupa ülkelerinin kapılarını sığınmacılara kapatmasını ve Türkiye ile

geri kabul anlaşması yapmasını nasıl değerlendiriyorsunuz?” sorusuyla ilgili olarak, Şanlıurfa’daki yerel halkın %62’si, Avrupa’nın sığınmacılar konusunda ikiyüzlü bir politika izlediğini düşünürken, Türkiye ile AB arasında imzalanan geri kabul anlaşmasının da daha çok Türkiye aleyhine sonuçlar doğuracağı şeklindedir. Avrupa’nın takındığı tavır doğru bulup, Türkiye’nin çok sığınmacı almasının yanlış olduğunu düşünenlerin oranı ise %13 olarak karşımıza çıkmaktadır. Şanlıurfa yerel halkının %25’i ise bu konuda herhangi bir fikrinin olmadığını beyan etmektedir.

SİYASİ ALGILARA İLİŞKİN DEĞERLENDİRME

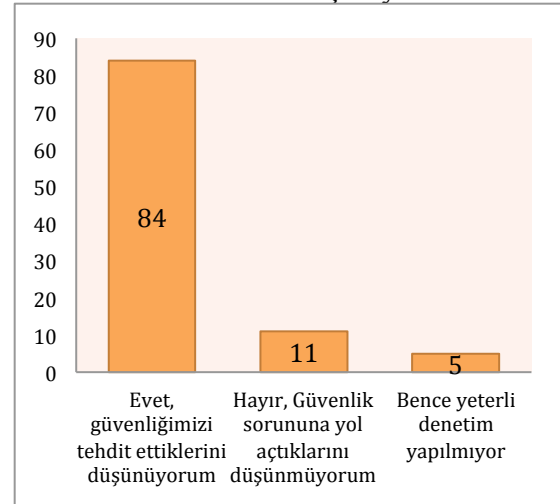
Toplumsal algı yönüyle değerlendirdiğimiz zaman, araştırmaya katılanların % 41’i tarafından Suriye’deki savaşın ve milyonlarca kişinin ülkesini terk etmesinin ana sebebi olarak Beşar Esad rejiminin sorumlu tutulduğu gözlenmektedir. Bununla birlikte küresel güçlerin çıkarları doğrultusunda savaşa müdahil olduğuna da yüksek oranda inanılmaktadır. Katılımcıların % 90’ının yakın bir zamanda savaşın biteceğine inanmıyor oluşu ve mültecilerin akıbeti hakkındaki belirsizlik, siyasi çözümün hala zayıf bir ihtimal olarak görülmesine sebebiyet vermektedir.

*Ahmet Doğan – (Araştırmacı – Elektrik ve Elektronik Mühendisi)
Mail: ah.dogan@yahoo.com Twitter: @doganahmad*

Avrupa’nın sınırlarını mültecilere kapatması ve AB ile Türkiye arasında geri kabul anlaşması yapılması katılımcılar arasında tepkiyle karşılanmaktadır. %6’lık bir kitle Avrupa’nın bu tutumunun yanlış olduğunu belirtirken, aynı zamanda Avrupa’nın Türkiye’yi de bir mülteci deposu haline getirmek istediğini düşünmektedir.

4.4 GÜVENLİK ALGISI

Şanlıurfa’daki yerel halk arasında Suriyelilerin toplumsal ahlakı ve asayışı bozduğu yönünde bir kanaat olduğu görülmektedir. 27 Eylül 2018’de meydana gelen olayların (Habertürk Gazetesi, 30 Eylül 2018) sebebinin aslında Suriye’liler olduğunu ve Suriyeli sığınmacıların sürekli olay çıkardığını ileri sürenlerin oranı ise çok yüksektir.

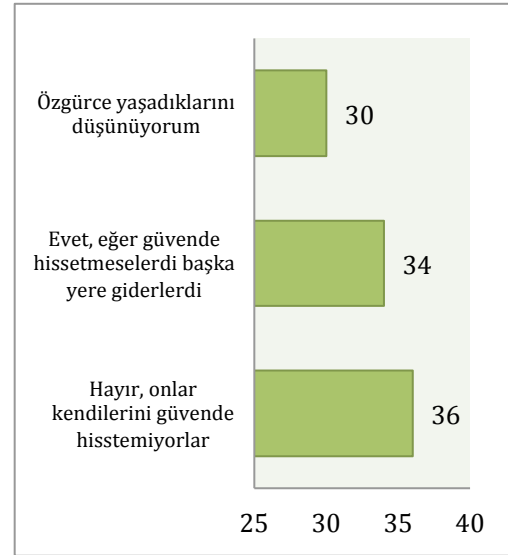
Tablo 18: Suriyeli sığınmacıların - Mültecilerin ülkemizde bir güvenlik sorununa yol açtığını düşünüyor musunuz?

Toplumda giderek artan biçimde

Suriyeli sığınmacıların bir güvenlik riski oluşturduğuna dair algı değişimi yaşanmaktadır. Katılımcılara; “Sığınmacıların ülkemizde bir güvenlik sorunu oluşturup oluşturmadıklarına” dair yöneltilen soruya % 90 düzeyinde “Evet oluşturmaktadır” yanıtı verilmesi, ne yazık ki bu değişimin istenmeyen ve risk oluşturabilecek bir yöne doğru ilerlediğini göstermektedir. Kimi katılımcıların normal şartlarda sığınmacılarla ilgili bir güvenlik endişesi bulunmuyor iken suç işleme potansiyelleri nedeniyle bir güvenlik sorunu yaşanabileceğine inanmaktadırlar. Bu orana bakılırsa olumsuz bir bakış açısının var olduğu anlaşılmaktadır. Özellikle 27 Eylül 2018’de meydana gelen karışıklıklar döneminde yazılı ve görsel medyada Suriyelilerin karıştığı bir takım adli olayların abartılarak verilmesiyle birlikte yabancı düşmanlığının kamuoyunu etkilediği bir süreçten bahsedilebilir. Dolayısıyla Şanlıurfa’lı katılımcıların sığınmacılarla ilgili güvenlik kaygılarının bu algı çalışmalarıyla yakın bir ilişkisinin bulunduğu söylenebilir. Suriyeli sığınmacıların güvenlik riski oluşturmadıklarını belirtenlerin oranı ise yalnızca %11.

Ahmet Doğan – (Araştırmacı – Elektrik ve Elektronik Mühendisi)
Mail: ah.dogan@yahoo.com Twitter: @doganahmad

Bunun yanı sıra sığınmacılar arasında eğitimsiz eksikliği, düşük gelir seviyesi, kimlik bunalımları ve dışlanmışlık hissi gibi etkenler suçta karışma oranlarının artışı tetikleyecek unsurlar olup bu olumsuzlukların bir süre sonra güvenlik sorununu da beraberinde getireceği kanaati oluşturmaktadır. Bu algı düzelmediği takdirde, Şanlıurfa’daki yerel halkın Suriyeli sığınmacıları güvenlik sorunu olarak görmeye devam etmesi mümkün olacaktır. Şu an bu hissedilmese de çok da uzun olmayan bir vadede yeni güvenlik risklerinin doğması anlamına gelmektedir.

Tablo 19: Sığınmacılar - Mülteciler Türkiye’de kendilerini güvende hissediyor mu? Bu konuyu nasıl değerlendiriyorsunuz?

Sığınmacıların buldukları ülkelerde kendilerini ne oranda güvenli hissettikleri, içinde buldukları koşullarla doğru orantılıdır. Türkiye’de hali hazırda 3 milyondan fazla Suriyelinin bulunması, bu ülkenin kendilerini koruyacağına yönelik güçlü bir algıya sahip olduklarını da açıkça göstermektedir. Ülkenin siyasi durumu, temel hak ve özgürlüklerin tam olarak güvence altında bulunmaması ve ekonomik yapının kırılganlık özelliğinin olması gibi faktörlerin sığınmacılar üzerinde çeşitli etkileri bulunmaktadır. Araştırmada yer alan “Sığınmacılar Türkiye’de kendilerini güvende hissediyor mu, bu konuyu nasıl değerlendiriyorsunuz? sorusuna katılımcıların %64’ü olumlu yanıt vermiştir. Sığınmacıların güvenlik endişelerinden kurtulmaları bakımından Türkiye’deki şartlar birlikte değerlendirildiğinde, ciddi sayılabilecek risklerle karşılaşmadıkları ve kendilerini güvende hissettiklerine dair yerel kamuoyunda gözle görünür bir pozitif algı bulunmaktadır. Bununla birlikte, yerel kamuoyunda sığınmacıların kendilerini güvende hissetmediklerine yönelik algının gerisinde daha çok ekonomik sorunların yanı sıra toplumsal

kutuplaşma ve Kürt sorunu gibi hala çözülememiş siyasi sorunların bulunduğu ve yargı konusunda artan endişelerin payı olduğu tahmin edilmektedir. Sığınmacıların hala misafir olarak görüldüğü, ancak mülteci statülerinin verilmediği göz önüne alındığında, onların da kendilerini pek güvende hissettikleri düşünülemez. Bu düşünceyi özellikle yerel halk arasındaki eğitilmiş diyebileceğimiz kesim dile getirmekte, ve katılımcıların %36’sı böyle düşünmektedir.

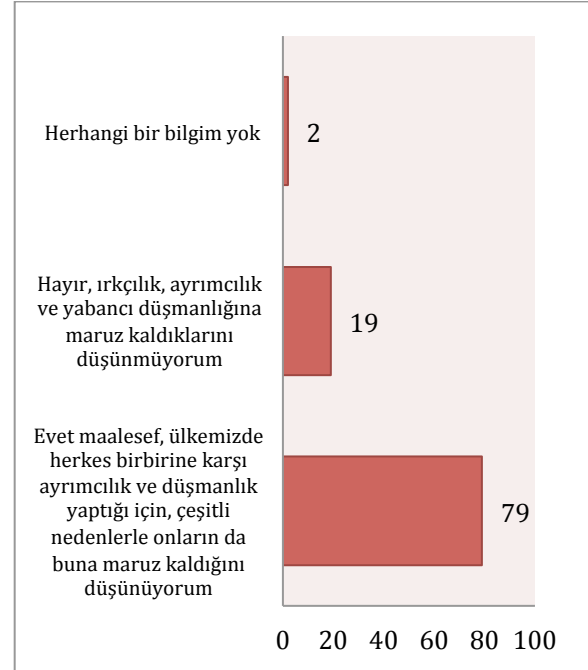

Tablo 20: Türkiye'deki kampların yeterince güvenli olduğuna ve sığınmacıların - mültecilerin ihtiyaçlarının karşılandığına inanıyor musunuz?

Türkiye’de bulunan sığınmacı kamplarının politikasını devlet belirlerken bu politikaların uygulanmasından Afet ve Acil Durum

Yönetimi Başkanlığı (AFAD) sorumludur. Uluslararası yardım ve desteklerin de bulunduğu Türkiye'deki kamplarda, AFAD'ın koordinasyonunda Suriyeli sığınmacıların ihtiyaç duyduğu (eksik kısımlar bulunsa da) temel hizmetler karşılanmaktadır. Farklı nedenlerle şehir merkezlerine yerleşen sığınmacı nüfusunun hızla artması, kamplardaki yoğunluğu azaltırken hizmetlerin kalite ve güvenlik bakımından tartışılır kılmasına sebep olmuştur. Şanlıurfa'da kamplardaki güvenlik önlemleri ile alakalı yerel halka sorulan *“Türkiye'deki kampların yeterince güvenli olduğuna ve sığınmacıların - mültecilerin ihtiyaçlarının karşılandığına inanıyor musunuz?”* sorusuna katılımcıların %67'si kampların güvenli olduğunu ve sığınmacıların kamplara geri gönderilmesi gerektiğini düşünmektedir. İşsizliğin artması, ekonomik koşulların kötüye gitmesi, ve güvenlik endişelerinin şehir merkezlerinde artması yerel halk tarafından en büyük sebep Suriyelilerin gösterilmesi bu düşüncenin giderek daha da artacağını göstermektedir. Aynı soru içerisinde alınan notlarda sığınmacıların kamplara geri gönderilmesini isteyenlerin

%70'inin kampların içini hiç görmediği, hiç kamp ziyareti yapmadığı sadece medya yoluyla elde edilen bilgilere sahip olduğu görülmüştür. Aynı soruya *“kampların zannedildiği kadar güvenliği olmadığını düşünüyorum”* cevabını verenlerin oranı %27 iken, bu soruya *“kampları görmediğim için fikrim yok”* diyenlerin oranı ise sadece %13'tür. *“Kampların zannedildiği kadar güvenli olmadığını düşünüyorum”* cevabını verenler en az 1 kere kamp ziyareti yaptığını açıklamış, ve medyanın halkı yanlış bilinçlendirdiğini belirtmiştir.

Tablo 21: Sığınmacıların - Mültecilerin ülkemizde ırkçılık, ayrımcılık ve yabancı düşmanlığına maruz kaldığını düşünüyor musunuz?

Sığınmacıların – mültecilerin buldukları ülkelerde yaşadıkları en büyük zorluklardan biri de maruz kaldıkları ayrımcılık, ırkçılık, dışlanma ve nefret suçu olarak tanımlanabilecek şiddet ve saldırılardır. Batıda milliyetçilik duygusunun artmasından dolayı yükselişe geçen İslamofobi ve yabancı düşmanlığından en fazla zarar görenler yine mülteciler olmakta ve bu yüzden bazı ülkelerde sınırlara tel örgüler çekilerek, duvarlar örülerek sığınmacı akını durdurulmak istenmektedir. Ortaya çıkan kriz yüzünden can güvenliklerini korumak için ülkelerini terk etmek zorunda kalan yüzbinlerce mülteci ve sığınmacıyı, kendi güvenlikleri açısından bir tehdit olarak algılayan Batının bu çifte standardı neticesinde, binlerce sığınmacı Avrupa yolculuğu sırasında hayatını kaybetmektedir. Son derece düşük sayıda ve belli özel kriterlere göre sığınmacı kabul eden Batılı ülkelerin bu tutumuna karşılık, Türkiye altı yıldır en fazla sayıda mülteci ve sığınmacıya ev sahipliği yapmaktadır ve aynı zamanda AB ile de Geri Kabul Anlaşması imzalamıştır.

Türkiye’de henüz demokratikleşmenin tam olarak yerleşmediği, ötekileştirmelerin çok yüksek seviyede olduğu ve siyasi söylemlerin halkı gittikçe kutuplaştırdığı açıkça görülmektedir. Türkiye’de bulunan vatandaşlar birbirlerine karşı ırkçılık, ötekileştirme, kutuplaştırma duygularını beslerken, Suriyeli sığınmacıların ırkçılık, ayrımcılık ve yabancı düşmanlığı gibi insan hakları ihlallerine maruz kaldığı bir gerçekliktir. Özellikle Doğu ve Güneydoğu’da bu ayrımcılıklar daha fazla göze çarpmaktadır. Kürt sorunu, terör olayları, siyasi söylemler – kutuplaşmalar , ekonomik sıkıntılar ve işsizlik gibi unsurların ayrımcılığa temel sebebiyet verdiği düşünülmektedir. Şanlıurfa’da yerel halka sorulan, “*Sığınmacıların - Mültecilerin ülkemizde ırkçılık, ayrımcılık ve yabancı düşmanlığına maruz kaldığını düşünüyor musunuz?*” sorusuna katılımcıların %79’luk gibi büyük bir kesimi Sığınmacıların ayrımcılığa uğradığını düşünmektedir. Bunun sebebinin ise, ülkemizde ötekileştirilmenin yüksek olmasına bağlamaktadırlar. Katılımcıların %2’lik bir kesimi fikrinin olmadığını beyan ederken, %19’luk bir

kesim ise sığınmacıların ayrımcılığa ve ırkçılığa maruz kalmadığını düşünmektedir.

GÜVENLİK ALGISINA İLİŞKİN DEĞERLENDİRME

Suriyeli sığınmacılar aslında ülkemizi hem yaşanılabilir açısından hem de Avrupa'ya geçmek için güvenli bir liman olarak gördüklerinden dolayı tercih etmiştir. Şimdiye kadar ki sürece de bakıldığında Türkiye, Suriyelilerin güvenliğini sağlamak amacıyla elinden gelen her türlü tedbiri almaya çalışmaktadır. Şanlıurfalı katılımcıların %64'ü sığınmacıların kendilerini güvende hissedecekleri bir ortamın bulunduğunu ifade ederken, katılımcıların % 84'ü Suriyeliler yüzünden kendi güvenliklerinin tehdit altında olduğu algısına sahiptir. Bu yaklaşımı bir yönüyle ironi olarak görmek mümkün olabilir ancak ciddi sayıda bir kitlenin Suriyelileri güvenlik sorunu olarak gördükleri gerçeğiyle karşı karşıya olduğumuz gerçeğini görmek gerekmektedir.

Diğer bir yandan ırkçılığa ve ayrımcılığa maruz kaldığını düşünenlerin oranının da %79 gibi çok

yüksek olması hem siyasi olarak hem de sivil toplum olarak ivedilikle ele alınması gereken bir unsur olduğu göstermektedir.

SONUÇLAR

Suriye'de devam eden iç savaşın neden olduğu büyük insani felaket, Suriye halkının önemli bir bölümünün sığınmacı olarak farklı ülkelere dağılmasıyla devam etmekte ve henüz bir çözüme kavuşmamıştır. Bu ülkelerde yaşamlarını sürdürmeye çalışan Suriyeliler bir yandan da yerleşik toplumların algı, davranış ve kaygılarıyla baş başa kalmıştır. Türkiye'nin büyük çoğunluğu sınıra yakın Şehirlerinde olsa da, ülke genelinde sosyal ve kültürel olarak birbirinden farklı iki halk bir arada yaşamak durumunda kalmış, bu nedenle bütün toplumsal yaşam sosyokültürel bakımdan değişikliğe uğramaktadır. Şanlıurfa örneğinde görüldüğü gibi, bir yanda savaştan uzaklaşmak için ülkesini terk eden mağdur ve mazlum durumdaki Suriyeli sığınmacılar, diğer tarafta bu yabancı topluluktan endişeli ve sahip olduğu imkanların zarar göreceğinden korkan yerel halk bulunmaktadır.

Bu araştırmayla birlikte,

toplumsal algının gittikçe sığınmacıların aleyhine bir görünüm kazandığı sonucuna ulaşılmıştır. Şanlıurfa'daki Suriyeliler ile ilgili olarak yerel kamuoyunun çok büyük bir kesimi, bu algı bozukluğu yüzünden sığınmacılara mesafe koymaktadır. Buna verilere göre; yerel toplum mültecilerin nüfus yoğunluğundan rahatsız olmakta, toplumda gelişen bazı ayrımcılık ve şiddet içerikli eylemlerden, suç yüzdelerinin artmasından, cinsel istismarın artmasından, işsizliğin ve enflasyonun çoğalmasından Suriyelileri sorumlu tutmaktadır. Dolayısıyla işini ve gelirini kaybetme, güvenlik riskleri ve sosyal hizmetleri paylaşma kaygıları da göz önüne alındığında Şanlıurfa'da ciddi sayılabilecek düzeyde "Mülteci Fobisi" ortaya çıkmaktadır.

Şanlıurfa gibi büyük bir şehirde hayata tutunmaya çalışan mülteci ve sığınmacıların, ağır bir yük altında bulunması anlaşılır bir durum olmakla birlikte, yerel halkın bu duruma gösterdiği insani tepkiler çeşitli faktörlerin etkisiyle yerini daha hoşgörüsüz bir anlayışa bırakmaktadır. Bu yaklaşımın ve algı değişimlerinin mülteci ve sığınmacılara yönelik

ayrımcılık ve dışlayıcılık temelli davranış bozukluklarına neden olduğu da görülmektedir.

Araştırmadaki en önemli tespit yerel halkın güvenlik algısıyla ilgilidir. Son dönemde yaşanan gerginlikler aynı zamanda artan terör saldırıları ve isimleri adli olaylara karışan Suriyelilerle ilgili basına yansıyan haber ve yorumlar, Şanlıurfa'daki toplumsal yapı tarafından sığınmacıları suçlamak için gerekçe yapılmaktadır.

Şanlıurfa'da araştırmaya katılan yerel halkın %84 oranında sığınmacıları ülke güvenliğini tehdit eden bir toplum olarak algılaması manidar bulunmuştur. Bununla birlikte aynı sayıdaki katılımcı, Türkiye'de sığınmacıların kendilerini güvende hissedecekleri koşulların mevcut olduğuna ve bir çoğu kampların içini hiç görmemesine rağmen kamplarda temel ihtiyaçların karşılandığına inanmaktadır. Şanlıurfa'daki yerel halk, güvenliklerini tehdit edeceğinden korktukları sığınmacıların ülkede güven içinde bulunduğunu ifade etse de bu çelişkili tutumun bir algı bozukluğunu gösterdiği aşikardır. Aynı zamanda araştırma, Şanlıurfa'daki mülteci ve sığınmacıların ırkçılık, ayrımcılık ve yabancı

düşmanlığına maruz kaldıklarına ilişkin yaygın bir kanaatin mevcut olduğunu göstermiştir. Şanlıurfa katılımcıların büyük bir kesimi, bu durumu sığınmacıların suç işleme potansiyeli, sosyal uyum süreçlerinin başarısızlığa uğraması ve işsizlikten duyulan endişeyle açıklamaktadır. Bu değerlendirmelerin gerçekçi bir karşılığı bulunduğu gibi, dar milliyetçi bakış açısının da hakim olduğu bir algı sapmasıyla bu ayrımcılığın meşrulaştırılmak istendiği de gözden kaçmamaktadır. Sonuçta, ayrımcılığın ve dışlayıcılığın bir süre sonra normalleşme riski bulunmakta ve Şanlıurfa'daki yerel unsurların sığınmacılara öfke duyacağı ve yabancı düşmanlığını kışkırtacağı ürkütücü bir tablonun oluşmaya başlayacağı değerlendirilmektedir.

ÖNERİLER

Ülkemiz, mülteci ve sığınmacılarla ilgili olarak yasal kapasitesini güçlendirmeye, iltica ve göç mevzuatını güncellemeye ve tüm sığınmacıların ulusal veri tabanı sisteminde kayıt altına alınmalarını sağlamaya yönelik çalışmalarına devam etmelidir. Halk, mazlumun yanında olarak kendiliğinden bir empati mekanizması geliştirmiş ve

sığınmacılara bugüne kadar anlayışla yaklaşmıştır. Ancak bu anlayış ve toleransın son dönemlerde yaşanan gelişmelerle yara aldığı göze çarpmaktadır. Bu çerçevede, tüm güvenlik risklerine rağmen hükümetin uyguladığı açık sınır politikası gözden geçirilmeli fakat insani diplomasiden taviz verilmemelidir. Şanlıurfa halkının bu doğrultuda ortaya koyduğu eleştiriler ve kaygılar dikkate alınmalıdır.

Sığınmacıların – mültecilerin temel ihtiyaçlarının karşılanması ve toplumsal risklerin azaltılması bakımından kalıcı politikaların uygulanması gerekmektedir. Şanlıurfa yerelinde de görüldüğü üzere, sığınmacılara sağlanan desteklerin içerikleri, miktarı ve süresi hakkında toplumun doğru bir şekilde bilgilendirilmesine ihtiyaç bulunmaktadır. Bu bilgilendirme ve bilinçlendirme mekanizmalarının kamu idaresi tarafından oluşturulup hayata geçirilmesi önerilmektedir. Sosyal ve kültürel uyum açısından hala çok önemli sorunların bulunduğu görülmektedir. Sosyal çalışanlar, eğitimciler, sivil toplum temsilcileri ve psikologların işbirliği içerisinde bu soruna köklü bir

çözüm bulma çabası desteklenmelidir.

Şanlıurfa'daki sığınmacı – mülteci çocukların temel eğitimiyle ilgili okullaşma oranında önemli artışlar olmasına rağmen, halen çok fazla sayıda çocuğun eğitimlerine devam etmiyor oluşu ciddi bir sorundur. Bu sorun, Şanlıurfa yerel halkının sıkça eleştirdiği “sosyal uyum” bakımından da önemli bir konudur. Temel eğitim hizmetlerinden sığınmacı çocukların daha fazla yararlanabilmesi ve okullaşma oranının teşvik edilerek artırılması gerekmektedir. Aynı şekilde yükseköğretimden mahrum Suriyeli gençler için de benzer ihtiyaçlar bulunmaktadır. Bu alanda yapılacak çalışmaların yerel kamuoyuna doğru şekilde anlatılması ve asılsız haberlerle kriz fırsatçılığı yapmak isteyenlere engel olunması gerekmektedir.

Suriyeli sığınmacıların sosyal bütünleşmesi öncelikli bir sorun olarak görülmeli ve Şanlıurfa yerel halkının tepkisini azaltacak geniş kapsamlı bir mülteci politikası hayata geçirilmelidir. Şanlıurfa kamuoyunun niçin uzun bir süre daha Suriyelilerle bir arada yaşamak zorunda olacağı resmi kurumlar tarafından izah edilmelidir. Sosyal bütünleşme konusunda Şanlıurfa'daki

uluslararası sivil toplum kuruluşları, yerel STK'lar ve yerel medyanın teşvik edici bir rol üstlenmesine destek olunmalıdır. Sosyal entegrasyon sürecinin başarılı şekilde yönetilmesi durumunda, Şanlıurfa'daki sığınmacılar uzun vadede toplumsal zenginliğe ve çok kültürlü yapının gelişmesine katkıda bulunacaktır.

Şanlıurfa'daki yerel halkın sığınmacılara yönelik güvenlik algısı ve sığınmacıların kendileri ile ilgili güvenlik endişesi birbirini doğrudan etkileyen duygu ve düşüncelerle şekillenmektedir. Dolayısıyla her iki çevrenin de bu konudaki kaygılarını gidermek bakımından sığınmacılarla yerel halkın uyum içinde birlikte yaşamalarını sağlamaya yönelik hukuki, sosyal ve ekonomik entegrasyon/uyum çalışmalarına öncelik verilmelidir.

Sığınmacıların çalışma izniyle ekonomik hayata katılmalarına Şanlıurfa yerel kamuoyunun gösterdiği yüzde 61 oranındaki tepkinin izale edilmesi doğrultusunda ihtiyaç duyulan ekonomik ve sosyal politikalar uygulamaya konulmalıdır. Ayrıca hem yerel halkın hem de Suriyeli sığınmacıların ekonomik hayata adapte olması, hem de

işsizliğin yerel halk arasında çok yükselmemesi adına belli oranda sığınmacının diğer illere nakli önerilmektedir. Ülke genelinde olduğu gibi Şanlıurfa’da da mülteci ve sığınmacıların çalışma iznine erişimleri konusundaki engeller, yaşamlarını kendi imkânları ile sürdürmek zorunda olan bu nüfusu kayıt dışı ekonomide çalışmaya mecbur bırakmaktadır. Bu durumun emek sömürüsüne dönüşmesini önlemek amacıyla Şanlıurfa’daki yerel yöneticilere önemli görevler düşmektedir. Doğru politikalar izlenirse bu konuda negatif görünen toplumsal algının düzelmesi zor olmayacaktır.

İrkçılık, yabancı düşmanlığı ve nefret suçlarıyla mücadelede etkin yöntemler kullanılmalı, bu konuda tüm ilgili kurumların, STK’ların, medya ve kamuoyunun bilinçlendirilmesine yönelik çalışmalar yapılmalıdır. Şanlıurfa’daki kamu görevlileri, yerel yönetimler, medya ve ulusal – uluslararası STK’lar ile bu konuda işbirliği geliştirilmelidir. Mültecilere ve sığınmacılara yönelik bugüne kadar Şanlıurfa’nın farklı bölgelerinde yaşanan saldırılar ve nefret suçlarının cezasız kalmayacağına dair topluma kararlı

mesajların verilmesi gerekir. Aynı şekilde suça karışan sığınmacıların da cezalandırılacağı ve herkesin hukuk önünde eşit olduğu anlatılmalıdır ve uygulanmalıdır.

Ulusal ve uluslararası insani yardım kuruluşlarının çoğunlukla Şanlıurfa’nın düşük gelir gruplarının bulunduğu semtlerde yaşayan Suriyeli sığınmacılara yardım malzemesi dağıtması ve bu yardımların aynı semtte bulunan yerel halk tarafından olarak izlenmesi tepki çekmekte ve toplum “bütün yardımlar Suriyelilere yapılıyor, bizi kimse görmüyor” algısına sahip olmaktadır. Bu algıyı düzeltmek için yardım dağıtma yöntemlerinin gözden geçirilmesi ve yerel toplulukları kışkıracak ve Suriyeli sığınmacıların hedef haline gelmesine neden olacak uygulamalardan kaçınılması gerekmektedir.

KAYNAKÇA

1. *Bauman, Z. (2014). Bu Bir Günlük Değildir. (D. Kızın, Çev.) İstanbul, Jaguar Kitap.*
2. *Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Yüksek Komiserliği (BMGHYK).*
3. *Cetin, S. (2016). İzmir’deki Yerel Halkın Suriyeli Sığınmacılara Yönelik Algısı*

4. *Institut des Sciences Politiques:*
2016.
5. *Perceptions of External Support in
Jordanian Communities Hosting
Syrian Refugees:2014*
6. *<https://www.haberturk.com/sanliurfada-haberleri/63690856-sanliurfada-2-turk-kardesin-oldurulmesiyle-ilgili-8-suriyeli-tutuklandi>*